

Presentació dels nous Indicadors de Progrés i Benestar – IPB Cambra

Més enllà del PIB: la Cambra analitza l'evolució del progrés, el benestar i la sostenibilitat de Catalunya i la comparativa amb el nucli europeu amb nous indicadors

- **El progrés econòmic no s'ha traduït en benestar efectiu per a la població: el consum privat i els salaris reals estan estancats a nivells de fa 20 anys.**
- **Hi ha hagut progrés en termes de serveis públics bàsics, però la distància del nucli europeu és encara molt gran.**
- **Catalunya té grans dèficits en sostenibilitat ambiental i equitat generacional.**
- **El PIB explica “quant” es creix. Tant o més important és “com” es creix: la qualitat del creixement. Cal un nou marc institucional sobre la base d'un ampli consens en favor d'un nou patró de creixement més resilient, equilibrat i sostenible.**

Barcelona, 14 de setembre de 2021.- El sistema d'Indicadors de Progrés i Benestar, elaborat el Gabinet d'Estudis de la Cambra de Barcelona, vol anar més enllà del PIB (tot i que també s'inclou com a concepte) i identifica i analitza altres variables clau per tenir una visió completa de la realitat multidimensional d'un país. L'anàlisi s'estructura en quatre blocs centrals, sota quatre grans conceptes: progrés, benestar, sostenibilitat i qualitat del creixement. Cada indicador s'analitza des d'una doble vessant: comparativa amb els cinc principals països fundadors de la Unió Europea (UE-5: Alemanya, França, Itàlia, els Països Baixos i Bèlgica), on s'utilitzen dades amb periodicitat anual, i valorativa de l'evolució històrica de la variable al propi país, amb periodicitat trimestral sempre que ho permeten les dades.

Progrés

El concepte de progrés mira cap al futur i representa la idea d'una millora persistent al llarg del temps. Es consideren tres indicadors de **progrés: econòmic, social i tecnològic**. El **progrés econòmic** està representat en el sistema d'indicadors pel **PIB per càpita**. L'any 2019, just abans de la pandèmia, el PIB per càpita de Catalunya, mesurat a preus corrents i paritat de poder adquisitiu (PPA), representava un 93,6% del nivell assolit per les cinc principals economies europees (UE-5) –pràcticament el mateix percentatge observat l'any 2000 (93,6%). Per tant, **no s'observa convergència amb els països de referència al llarg dels últims 20 anys** anteriors a la pandèmia.

En canvi, quan s'analitza l'evolució trimestral del PIB per càpita a Catalunya a preus constants (descomptant la inflació), el nivell assolit el segon trimestre de 2019 registrava un augment acumulat del 15,1% en comparació amb el segon trimestre de 2000 (equivalent a un 0,8% de mitjana anual a una taxa constant al llarg del període). Per tant, **sí s'observa un progrés econòmic moderat des del punt de vista d'aquest indicador amb perspectiva històrica**. La forta davallada observada el

2020, com a conseqüència de la pandèmia, hauria de poder ser reversible en un període de dos a tres anys –fins recuperar els nivells i la tendència de creixement anteriors a la pandèmia.

S'ha traduït el progrés econòmic en benestar? És el progrés econòmic expressat pel PIB és un bon indicador de progrés social i humà?

El progrés social contribueix a determinar el progrés econòmic. Un primer mesurador d'aquest **progrés social** és el nivell de formació i educació dels habitants d'un país. L'elevat pes dels actius poc qualificats a Catalunya en comparació amb la UE-5 (el 2019 un 32,9% de la població activa tenien un nivell d'estudis no superior a l'ESO, enfront al 18,9% a la UE-5) explica part del diferencial en termes de PIB per càpita. Tot i així, la distància s'ha reduït de 20 a 13 punts percentuals els últims 20 anys, posant de manifest un **progrés continuat en el grau de qualificació de la població treballadora**.

Un segon determinant del progrés econòmic és el **progrés tecnològic**. Des de la crisi de 2009 la ràtio R+D/PIB a Catalunya ha disminuït lleugerament (tant l'R+D pública com privada), mentre que a la UE-5 ha augmentat. Això vol dir que **no hi ha hagut progrés ni convergència en capacitat per generar tecnologia**.

L'absorció de tecnologia de l'exterior és una altra forma de progrés tecnològic. Per aquesta via, les activitats intensives en coneixement i tecnologia han guanyat pes a Catalunya (14,3% el 2011 a 16,6% el 2020), en línia amb la UE-5 (17,2%). Per tant, **hi ha hagut progrés tecnològic, però més exogen (per difusió) que endogen (per generació)**.

Benestar

Per tenir sentit, el progrés s'ha de traduir en benestar efectiu per a les persones. S'analitzen tres categories de **benestar: físic, social i econòmic**. El **benestar físic** està associat amb l'estat de salut. **La major esperança de vida a Catalunya apunta en la bona direcció, però la despesa en salut per habitant, tot i ser creixent, és un 40% inferior a UE-5**. Juntament amb l'esperança de vida, la taxa de mortalitat també mostra una tendència secular ascendent associada amb l'envelliment de la població. Així doncs, **el baix nivell de la despesa sanitària tensa en excés el sistema de salut durant episodis singulars com la pandèmia i també ho farà a llarg termini, per fer front a les conseqüències de l'envelliment progressiu**.

Una segona dimensió més àmplia és la del **benestar social**, que es mesura mitjançant la despesa pública principalment en sanitat, educació i serveis socials. Després d'un període d'estancament durant la crisi, **Catalunya ha recuperat la tendència convergint en nivell de despesa en serveis públics amb la UE-5, però la distància que els separa continua sent important** (CAT/UE-5 2000=57,6% vs. 2019=71,7%). En termes absoluts la millora de Catalunya al llarg dels darrers anys és encara més notable: **la despesa (descomptant la inflació) en serveis públics bàsics ha augmentat un 70% acumulat en 20 anys, superant en molt el creixement del PIB per càpita**. Per tant, **el nivell de benestar social a Catalunya ha augmentat tendencialment en termes absoluts des de principis de segle**. Cal recordar que l'eliminació/reducció de l'excessiu dèficit

fiscal amb el sector públic central permetria un augment significatiu del benestar social dels catalans i/o una reducció de l'endeutament de la Generalitat.

Juntament amb el benestar físic i el social, cal tenir en compte el **benestar econòmic**, que no és el mateix que el PIB. **Si es mesura pel consum en béns i serveis privats per habitant s'observa un diferencial persistent amb el nucli europeu (CAT/UE-5 2000=91,9% vs. 2019=92,3%), superior al diferencial en PIB per càpita.** En termes absoluts, i no comparatius, s'aprecia més clarament el desajust entre PIB i benestar efectiu. A Catalunya, el consum privat per habitant està pràcticament estancat entre 2000 i 2019, amb fortes oscil·lacions al llarg del període. Això significa que **el progrés econòmic mesurat pel PIB no s'ha traduït en benestar econòmic en termes de capacitat de la població per accedir a béns i serveis. Per què?** Un factor explicatiu seria que la renda disponible bruta familiar (RDBF), que és un dels principals determinants del consum privat, ha crescut menys que el PIB durant el període de referència. Aquest menor creixement de la RDBF està associat, principalment, amb **un menor creixement de les rendes salarials**, com es veurà més endavant.

Sostenibilitat

Per ser sostenibles, progrés i benestar han d'evolucionar compassadament amb la preservació i cura del medi ambient i amb una distribució equitativa de la renda i la riquesa entre la població i de les oportunitats de treball i realització personal entre generacions i gèneres. Es consideren dos aspectes clau de la **sostenibilitat: ambiental i social**. Des del punt de vista de la **sostenibilitat ambiental**, mentre el pes de les renovables en la producció elèctrica augmenta a la UE-5 (representen al voltant del 33% l'any 2020), a Catalunya roman estancat (entorn al 20%); i encara que el pes de les fonts contaminants en la producció elèctrica és inferior a Catalunya degut al pes de la nuclear (24% enfront 37% UE-5 l'any 2020), no s'ha reduït significativament al llarg de la última dècada. **Catalunya afronta la tercera dècada del segle XXI amb un gran dèficit en sostenibilitat ambiental.**

La importància de l'energia nuclear a Catalunya li dona un avantatge comparatiu pel que fa a les emissions de gasos contaminants per habitant, molt inferior a la referència europea. Però en contrast amb la bona evolució d'aquest indicador des del 2005, **entre 2014 i 2019 no s'observen avenços per disminuir el nivell de contaminació** associat amb les emissions.

La **sostenibilitat social** requereix contenir els nivells de **desigualtat** dins de certs límits. **Catalunya té un nivell de desigualtat de renda** (mesurat amb l'índex de Gini o amb el coeficient S80/20) **superior a la UE-5 i molt sensible a les variacions en la taxa d'atur.** Amb la recuperació a partir de 2014 va disminuir, però ha tornat a augmentar notablement amb la crisi de 2020.

La sostenibilitat social també depèn de **factors d'equitat**, generacionals i de gènere. Des de la perspectiva **generacional**, l'atur juvenil mostra una elevada volatilitat i supera en molt els valors mitjans a la UE-5. En conseqüència, la bretxa salarial dels joves mostra un augment tendencial des del 2005 i es manté en nivells relativament elevats des del 2013. Així doncs, **Catalunya té plantejat un greu problema d'equitat generacional.**

Pel que fa a l'**equitat de gènere**, la taxa d'ocupació femenina a Catalunya supera a la de UE-5 i la bretxa salarial s'ha reduït notablement els darrers anys fins situar-se per sota de la referència europea. **Tot i així, encara hi ha molt camí per recórrer per arribar a la plena igualtat laboral i econòmica entre homes i dones.**

Qualitat del creixement

Finalment, hi ha factors transversals, associats amb el marc institucional i el context polític i social d'un país, que determinen la **qualitat del creixement** –representada per l'**equitat en la distribució**, l'**eficiència en la producció** i la **resiliència** que aporta l'equilibri entre aquestes dues variables.

Pel que fa a l'**equitat en la distribució**, Catalunya mostra una bretxa salarial creixent respecte a la UE-5 (CAT/UE-5; 2019=73%), que supera en molt el diferencial en PIB per càpita. **Això ajuda a explicar per què el progrés econòmic no s'ha traduït en benestar efectiu i planteja interrogants sobre la qualitat del model de creixement.**

El **poder adquisitiu** dels treballadors el 2019 es trobava **estancat** al mateix nivell del 2000, amb fortes oscil·lacions entre aquestes dues dates. **Això denota patró de creixement desequilibrat en perjudici dels treballadors més vulnerables (joves, temporals...).**

Per entendre l'evolució dels salaris cal tenir en compte l'evolució de la **productivitat**, en tant que variable representativa de l'**eficiència en la producció**.

La **bretxa salarial** es correspon amb una **bretxa de productivitat** en termes relatius amb el nucli europeu (CAT/UE-5 2000=78,8%; 2019=79,9%). Per això, és important recordar que **per convergir en salaris cal convergir també en productivitat**. En termes absoluts, i a diferència dels salaris reals, la productivitat del treball sí ha augmentat (17% acumulat entre el 2002 i 2019 $\approx \Delta$ PIB p.c.), però la millora es concentra en el període de crisi 2009–2014.

Per això, podem dir que a Catalunya (i Espanya) **la productivitat augmenta principalment via "destrucció creativa" (crisis i reestructuracions) i difusió de les noves tecnologies generades a l'exterior; no via progrés tècnic endogen i auto-sostingut (R+D).**

En un **patró de creixement equilibrat i sostenible** els **salaris reals** creixen igual que la **productivitat**, la **distribució de la renda** és estable, els **costos laborals unitaris** creixen compassadament amb els dels països de l'entorn i, tant la **qualitat** com el **nivell de vida**, tendeixen a millorar sistemàticament a llarg termini.

A Catalunya (i Espanya) les desviacions d'aquesta norma han comportat ajustaments traumàtics i una baixa qualitat del creixement. Caldria esperar que els fons Next Generation EU ajudin a impulsar un canvi en el patró de creixement a partir de 2021 i que millori el marc institucional de la mà de les reformes estructurals que s'hauran d'aprovar.